

لقاب «جیران الله»، «آل الله» و «سکان حرم الله» نشان از اعتبار قریش نزد بادیه نشینان و قبایل مختلف داشت. این سلطه منطقه ای همیشه برای مسلمانان تهدید حساب می شد.

بودند که کاروان های قریش را به سلامت از قلمرو قبيلة خود عبور دهند تا سودی از عایدی آن از سوی قریش نصیبشان شود و از سویی با یثرب هم قرارداد داشتند. خنفر بر آن است که از همین جامی توان به دلیل رفتار مجدی بن عمرو که از سران قبيلة جهینه است پی برد. مؤلف در ادامه با اشاره به انعقاد قرارداد پیامبر با جهینه بر آن است که مسلمانان توانستند روابط مسالمت آمیزی با این قبيلة ایجاد کنند و چنان دل آنان را به دست آورند که اعتماد قریش از آن قبيلة سلب شد و قریش از به حرکت درآوردن کاروان های خود در مسیر ساحلی هراسان شد.^۶ بر این تحلیل خنفر نقد وارد است: باید توجه داشت که روابطی که قبایل اطراف مدینه تحت پیمان های خدمات تجاری یا سیاسی بامکه داشتند بسی عمیق و ریشه دار بود. مکه در مسیر راه های تجاری جنوب به شمال قرار داشت، راه هایی که یمن و حبشه و سواحل اقیانوس هند در جنوب شبه جزیره عرب را به شام و مصر در شمال آن وصل می کردند.^۹ هاشم بن عبدمناف، جد سوم پیامبر (ص)، با بستن قرارداد های امنیتی با قبایلی که در مسیر راه های تجاری بودند جایگاه تجاری قریش را محکم کرد. به موجب این پیمان نامه های خدمات بازرگانی، تجار با سران قبایل توافق هایی انجام می دادند. ریاست قبيله تضمین های لازم برای امنیت کاروان ها در محدوده خود عهده دار می شد و در عوض نصیبی از سود تاجران دریافت می کرد. اگر کسی متعرض کاروانی می شد، رئیس قبيله او را بازخواست می کرد و اموال غارت شده را برمی گرداند.^{۱۰} بر این اساس، هر نوع بحرانی در مسیر های تجاری می توانست امنیت مدینه را از طریق این قبایل به شدت متزلزل کند، زیرا میان قبایل اطراف این راه ها و اشراف مکه روابط عمیق تجاری وجود داشت و بخشی از حیات قبایل نیز در گرو عبور همین قوافل بود. سيطرة قریش در منطقه را نباید دست کم گرفت. القاب «جیران الله»، «آل الله» و «سکان حرم الله»^{۱۱} نشان از اعتباری دارد که آن ها نزد بادیه نشینان و قبایل مختلف داشتند. این سلطه منطقه ای همیشه برای مسلمانان تهدید حساب می شد، زیرا یکی از بهترین راه ها برای قریشی دور از مدینه تأثیر بر همین قبایل نزدیک بود تا آن ها را در برابر مسلمانان تهییج کند. این در حالی بود که، در آغاز هجرت، هنوز شناخت عمیق و

خویشان مجدی به دیدار پیامبر می آیند، نبی ضمن محبت به آن ها و تقدیم هدیه ای به ایشان از مجدی به نیکویی یاد می کند.^۷ حال اگر نبی بارانش را برای حمله به کاروان فرستاده بود، نمی توانست از محقق نشدن هدفش راضی باشد و از واسط صلح به نیکی یاد کند. ممکن است گفته شود به دلیل تعداد کم مسلمانان در برابر کثرت مشرکان، مسلمانان از حمله به کاروان صرفه نظر کرده و به مجدی متوسل شدند. پرواضح است اولین گام در هر عملیات نظامی رصد توان دشمن است، و کسب اطلاعات درباره قوافل بزرگ مکه نیز کار دشواری نبوده است. پس نمی توان گفت گروه اعزامی که می دانستند برای مواجهه با کاروان به کدام منطقه باید رهسپار شوند از تعداد مشرکان بی خبر بودند. به علاوه، شکوه و بزرگی کاروان های شام بر کسی پوشیده نبود. به هر حال، به نظر می رسد این یادکرد نیک از واسط صلح به عدم رخ دادن جنگ و حمله مرتبط است و نه محقق نشدن هدف این اعزام. از نظر خنفر، پیام سریه حمزه و تهدید کاروان ها نه تنها برای قریش بلکه برای قبایل ساحل نشینی که کاروان های قریش از میان آنان می گذشت نیز بود. بدین ترتیب رهبران جهینه به این شرایط مخاطره آمیزی بردند، زیرا آن ها از سویی با پیمان «ایلاف» متعهد

درباره سه سریه، یعنی سریه حمزه، عبیده و ابواء، گزارش یکسانی دارند که در آن خبری از کاروان های تجاری نیست.^{۱۲} ابن هشام (۲۱۸ ق) که راوی اخبار ابن اسحاق (۱۵۰ ق) است درباره هر ۷ اعزام گزارش دارد که در هیچ یک سخن یاردیابی از کاروان های تجاری دیده نمی شود. ابن حبیب بغدادی (۲۴۵ ق) و یعقوبی (۲۸۴ ق) نیز چنین اند. سیره نگاران نامبرده گاهی بدون بیان علت اعزام ها به مقصد آن ها اشاره کرده و گاهی اهداف دیگری برای آن ها عنوان کرده اند. بنابراین درباره این هدف میان سیره نگاران متقدم اتفاق نظر وجود ندارد.^{۱۳}

۲- چنانکه خنفر نیز اشاره کرده است، در سریه حمزه بعد از مواجهه مسلمانان و مشرکان در منطقه عیص - محل سکونت قبيله جهینه - مجدی بن عمر و جهنی بین آن ها وساطت می کند.^{۱۴} مجدی با هر دو گروه هم پیمان است.^{۱۵} البته از گفت و گوها و مطالب رد و بدل شده یا توافقات حاصله اطلاعی در دست نیست، ولی نتیجه آن است که هیچ حادثه نظامی ای رخ نمی دهد و هر کدام به منطقه خود بازمی گردند. پس از بازگشت به مدینه فرمانده - یعنی حمزه - به پیامبر گزارش می دهد که مجدی واسط میان دو گروه شده است و مسلمانان از او انصاف و مروت دیده اند. بعد از این، وقتی